

za okres I — III, 1967

29 maja zmarł w Warszawie w wieku 82 lat doc. dr Adam Chętnik, etnograf, badacz i znawca Kurpiowszczyzny i Ziemi Łomżyńskiej. Adam Chętnik był założycielem Muzeum Regionalnego w Łomży, skansenu w Nowogrodzie n/Narwią oraz działu bursztyniarzkiego w Muzeum Ziemi w Warszawie. Zmarły był autorem szeregu prac publicystycznych i naukowych z zakresu kultury wsi kurpiowskiej. Doc. Adamowi Chętnikowi poświęciliśmy specjalny numer „Polskiej Sztuki Ludowej” o sztuce ludowej Kurpiów (3/1964). M. in. w numerze publikowaliśmy obszerny życiorys Adama Chętnika.

Konferencje i zjazdy

W dniach 8—9 kwietnia odbyło się w Złotowie spotkanie twórców ludowych z Kaszub, Kujaw i Pałuk. Zjazd miał miejsce w muzeum regionalnym; dyskutowano m.in. nad formami produkcji pamiątek regionalnych. W zjeździe uczestniczyli przedstawiciele Cepelii oraz władz woj. koszalińskiego. Z tej okazji otwarto w Złotowie wystawę sztuki ludowej — rzeźby, haftów i ceramiki.

4 maja w Ośrodku Kultury Czechosłowackiej w Warszawie dr B. Steiner, dyrektor Uluv w Pradze, wygłosił odczyt pt. „Organizacja twórczości ludowej w Czechosłowacji”. Zajmują się nią dwie organizacje: jedna działa na terenie Słowacji, druga w Czechach (Uluv). Uluv zatrudnia etnografów i plastyków-projektantów, którzy na podstawie odnalezionych w terenie zabytków sztuki ludowej przygotowują wzory do produkcji dla twórców. Dyr. B. Steiner wyraził przekonanie, że rozwinięciem współpracy pomiędzy Uluv a naszą Cepelią — jedną z jej form ma być wspólne seminarium zorganizowane w Pradze.

7 maja w Sławoszyńcu (pow. Puck), miejscu urodzin Floriana Ceynowy, obchodzono uroczystość 150-lecie jego urodzin. Na sesji zorganizowanej z tej okazji omówiono dorobek regionalnego ruchu kaszubskiego, którego twórcą był Florian Ceynowa. W sławoszyńskim Domu Kultury otwarto wystawę kaszubskiej sztuki ludowej.

12 maja obradował w Warszawie VII Zjazd spółdzielni przemysłu ludowego i artystycznego zrzeszonych w Cepelia. Podsumowano wyniki dotychczasowej działalności oraz nakreślono program na najbliższą przyszłość. Dyskutowano sprawy opieki nad twórcami ludowymi, podkreślono potrzebę dal-

szej penetracji terenu celem rozszerzenia działalności, szczególnie w województwach zachodnich.

Ogólnokrajowa konferencja, poświęcona nowoczesnym metodom konserwacji drewnianych obiektów zabytkowych, obradowała od 15—18 maja w Myczkowcach (pow. Lesko). Organizatorem jej był Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Udział w obradach wzięli przedstawiciele wyższych uczelni, instytutów naukowych, konserwatorzy i przedstawiciele muzeów z całego kraju. Uczestnicy konferencji zwiedzili Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku oraz najciekawsze obiekty zabytkowe woj. rzeszowskiego.

W dniach 20—21 maja obradował w Hrubieszowie międzywojewódzki zjazd regionalistów. Na zjeździe obecni byli przedstawiciele stowarzyszeń regionalnych z woj. lubelskiego, rzeszowskiego, białostockiego oraz przedstawiciele władz woj. lubelskiego. Wysłuchano referatu kierownika Wydz. Kult. WRN w Lublinie o dorobku ruchu regionalnego w woj. lubelskim oraz omówiono program opieki stowarzyszeń regionalnych nad sztuką i twórcami ludowymi. Uczestnicy zjazdu wzięli udział w otwarciu izby pamiątek w Grabowcu (pow. Hrubieszów).

Wydz. Kult. WRN w Białymstoku, Prez. PRN w Łomży oraz Polskie Towarzystwo Historyczne zorganizowały w dniach 3—4 czerwca sesję popularnonaukową z okazji 70-lecia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży. W sesji udział wzięli historycy, etnografowie i archeologowie. Wygłoszono referaty dotyczące historii Ziemi Łomżyńskiej i Kurpiowszczyzny, rozwoju zainteresowań regionem w literaturze naukowej, omówiono działalność wydawniczą biblioteki.

Konkursy, wystawy, dni i festiwale folkloru

Dni folkloru pałuckiego pn. „Wiosna Pałucka” organizowane były w tym roku przez Prez. PRN w Szubinie przy współudziale Muzeum Etnograficznego w Toruniu. 21 maja w szubińskim PDK otwarto wystawę pałuckiej sztuki ludowej. Prof. dr Maria Znamierowska-Prüfferowa wygłosiła na otwarciu odczyt pt. „Sztuka ludowa Pałuk”. Na wystawie pokazano obok tradycyjnej i współczesnej sztuki ludowej prace artystów-amatorów. Wśród rzeźbiarzy pałuckich bogato prezentowany był dorobek niedawno zmarłego rzeźbiarza Andrzeja Liska ze Strężyńka, pow. Wągrowiec. Na wystawie pokazano rów-

nież prace Klary Prillowej i jej uczniów oraz zgromadzone w terenie przez rzeźbiarkę zabytki sztuki ludowej do Izby Pałuckiej w Kcyni.

Tradycyjne „Dni Kwitnących Jabłoni” na Nowosądecku odbywały się w pierwszej połowie maja. W Podegrodziu otwarto wystawę strojów regionalnych i sztuki ludowej, w Łącku wystawę sądeckich prymitywistów. Regionalne zespoły pieśni i tańca: „Lachy”, „Podegrodzie” i „Sądeczanie” wystąpiły z bogatym programem artystycznym.

20 i 21 maja odbywały się Dni Łowicza i Ziemi Łowickiej. Na sesji rad narodowych pow. łowickiego powzięto uchwałę o powołaniu Towarzystwa Przyjaciół Łowicza i Ziemi Łowickiej. W finale konkursu na najpiękniejszy pająk łowicki trzy drugie równorzędne nagrody otrzymały Koła Gospodyń z Niedźwiady, Kocierzewa i Golańska.

Dni Folkloru Pogórza Dynowskiego zainaugurował wykład prof. dra Romana Reinfussa o sztuce ludowej tego regionu, wygłoszony 28 maja. W ramach Dni otwarto w dynowskim Domu Strażaka Izbę Pamiątek, w której zgromadzono zabytki kultury ludowej Pogórza. W budynku Miejskiej Rady Narodowej otwarto wystawę sztuki ludowej, na której pokazano m.in. plon konkursu na plastykę obrzędów weselnych. Pierwszą nagrodę otrzymała Józefa Puc z Kożuchowa (pow. Strzyżów), za nawiązujące do najstarszych form szyszki weselne z żytniego chleba. Pokazano ponadto piękne różgi weselne i korowaje, rzeźbę, strój oraz elementy wnętrza izby.

Dni Kultury Kurpiowskiej były częścią uroczystości Mazowieckiej Wiosny Kulturalnej. W dniach 3—4 czerwca odbyła się w Ostrołęce-Wojciechowicach, w ZDK, sesja popularnonaukowa poświęcona kulturze ludowej Kurpiów, otwarto również wystawę kurpiowskiej sztuki ludowej. Na fortach Bema w Ostrołęce odbywały się występy zespołów regionalnych i młodzieżowych. Na sesji referaty wygłosili: dr Jacek Olędzki o budownictwie drewnianym oraz Edward Mach — pt. „Kulturotwórcza rola Cepelii”. Na wystawie, którą zorganizowano przy współudziale PME, pokazano częściowo plon konkursu ogłoszonego w maju na północnych terenach Kurpiowszczyzny celem ożywienia tej części regionu i pozyskania dla spółdzielni „Kurpianka” nowych twórców ludowych z okolic

Myszyńca. Plon konkursu był bogaty, szkoda tylko, że na wystawie znalazło się zbyt wiele znanych eksponatów, a mało nowych wyrobów sztuki ludowej wykonanych na konkurs. Po otwarciu wystawy odbył się pokaz strojów ludowych Puszczy Zielonej i Białej. Zespół spółdzielni „Kurpianka” z Kadzidła pokazał codzienne stroje kobiece i męskie z Puszczy Zielonej, natomiast zespół z Obrytego strój panny młodej i pana młodego oraz družbów z Puszczy Białej.

Dni Kultury Podlaskiej odbywały się w czerwcu w Węgrowie. Na wystawie sztuki ludowej pokazano plecionki ze słomy i korzenia oraz tkactwo tego regionu.

Końcowym akcentem Mazowieckiej Wiosny Kulturalnej były Dni Płocka oraz Festiwal Folkloru Ziemi Nadwiślańskich, które odbyły się w dniach 24—25 czerwca w Płocku. Uroczystości zainaugurowała sesja folklorystyczna zorganizowana 24 czerwca przez Mazowieckie Towarzystwo Kultury i Towarzystwo Naukowe Płockie. Na sesji referaty wygłosili: dr Jan Stęszewski — „Muzyka ludowa kurpiowskiej Puszczy Zielonej”, mgr Grażyna Dąbrowska — „Struktura i charakter tańców kurpiowskich na tle folkloru muzycznego Mazowsza” oraz mgr Antoni Śledziwski — „Stan badań i system opieki nad sztuką ludową Mazowsza”. W festiwalu wzięły udział zespoły pieśni i tańca z woj. katowickiego, krakowskiego, kieleckiego, lubelskiego, warszawskiego, bydgoskiego i gdańskiego, pokazując ludowe tańce i obrzędy regionów nadwiślańskich od Beskidów po Bałtyk. Cepelia zorganizowała kiermasz sztuki ludowej oraz pokazy wycinania, haftowania i rzeźbienia.

W ramach Dni Jasła (1—11 czerwca) otwarto w Muzeum Ziemi Jasielskiej wystawę garncarstwa ludowego z pow. Jasło.

Wystawa pn. „Sztuka ludowa ziemi łęczyckiej” czynna była od 20 kwietnia do 12 maja w Domu Chłopa w Warszawie. Na wystawie przygotowanej przez Muzeum w Łęczycy bogato reprezentowani byli rzeźbiarze. Wśród nich Ignacy Kamiński i Bolesław Grabski. Ponadto pokazano wełniane tkaniny pasiaste, plecionki z korzenia, słomy i wikliny, pisanki, pająki, wycinanki i bukiety oraz wyroby kowalskie. W dniu otwarcia mgr Jadwiga Grodzka z Muzeum w Łęczycy mówiła o łęczyckiej sztuce ludowej, Ignacy Kamiński — gawędy oraz Wojciech Siemion — legendy łęczyckie.

W Muzeum Górnośląskim w Bytomiu zorganizowano w kwietniu i maju wystawę góralskiej sztuki ludowej. Ekspozycję wypożyczono z Muzeum Etnograficznego w Kra-

kwowie. Pokazano stroje ludowe z Podhala, Spisza, Szczawnickiego, Sądeckiego, hafty, snycerkę (m.in. bogaty zestaw XIX-wiecznych łyżników zakopiańskich), rzeźbę, malarstwo na szkło, ceramikę i plastykę obrzędową oraz zdobnictwo w skórze i metalu.

W kwietniu i maju Państwowe Muzeum Etnograficzne zorganizowało w Stuttgarcie wystawę polskich twórców naiwnych pn. „Naive kunst aus Polen”. Na wystawie pokazano blisko 400 prac 52 twórców. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się rzeźby z pogranicza sztuki ludowej i naiwnej (Wawro, Kudła, Lamęcki, A. Zegadło, Skrętowicz), rzeźby Zagajewskiego, Kołacza i H. Zegadły oraz obrazy Nikifora, Ociepki, Rybkowskiego, Płonkowskiej, Michałowskiej, Hel Enri, Korsak, Lenczewskiej, Radkego, Albiczuka oraz haftowane obrazy Mickiewiczowej. Komisarzem wystawy i autorem b. starannie i estetycznie wydanej katalogu był mgr Aleksander Jackowski.

W kwietniu odbyła się w Łodzi wystawa prac malarskich o tematyce wiejskiej Stanisława Korpy, rolnika z Rudy (pow. Sieradz).

W maju czynna była w Opolu pokonkursowa wystawa polskiej plastyki obrzędowej. Konkurs został ogłoszony w zeszłym roku przez Wydz. Kult. WRN w Opolu i Muzeum Śląska Opolskiego. Twórcy ludowi nadesłali piękne gaiki, pająki, wieńce dożynkowe, marzanny, niedźwiedzie oraz pisanki.

W maju w domu towarowym „Au Printemps” w Paryżu czynny był kiermasz-wystawa polskich artykułów, m.in. wyrobów cepeliowskich. Troje twórców ludowych: Władysław Lica z Wdzydz Tucholskich oraz wycinankarki Henryka Lus z Łowicza i Marianna Chros ze wsi Tatry na Kurpiach prezentowali swoje wyroby oraz dali pokaz wycinania i rzeźbienia.

W londyńskim Bethnal Green Museum czynna była w maju wystawa sztuki ludowej przygotowana przez Cepelię. Na wystawie pokazano tkaniny, rzeźbę, wyroby z drewna i słomy, przedmioty z dziedziny garncarstwa, wycinanki i stroje ludowe z różnych regionów Polski.

Z okazji Dni Oświaty Książki i Prasy otwarto 3 maja w PDK w Kwidzynie wystawę sztuki ludowej Powiśla gdańskiego, na której pokazano wyroby twórców ludowych i ekspozycję z muzeów, z dziedziny haftu, garncarstwa, plecionkarstwa, rzeźby w drewnie oraz strojów ludowych. Organizatorami wystawy byli: Muzeum Regionalne w Kwidzynie, WDK i Muzeum Pomorskie w Gdańsku, Cepelia i Artregion.

Dnia 1 czerwca w czasie Dni Lublina otwarto w lubelskim KMPIK wystawę wycinanki lubelskiej. Organizatorem jej był prof. W. Ziółkowski, którego zbiory prezentowane były na wystawie. Pokazano m.in. wycinanki Ignacego Dobrzyńskiego z różnych okresów, jego syna Jana i córki Zofii oraz wycinanki uczniów seminarium nauczycielskiego w Lublinie. W dniu otwarcia prelekcję pt. „Polska wycinanka ludowa” wygłosił doc. dr Józef Grabowski.

W maju po raz pierwszy pokazano w salach TPSP w Warszawie wystawę obrazów i rysunków Haliny Korn-Zuławskiej, malarki blińskiej nurtowi naiwnemu. Ze względu na stan zdrowia autorka, zamieszkała po wojnie w Londynie, nie mogła przybyć na wernisaż.

W maju czynna była w Pradze wystawa śląskiej sztuki ludowej zorganizowana na inaugurację sezonu turystycznego. Na ekspozycję złożony przedmiot wypożyczony przez Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, obejmujące całość tej dziedziny w obrębie województw katowickiego i opolskiego. Zbiory pokazano w układzie tematycznym: malarstwo, ceramika, rzeźba, koronkarstwo, zdobnictwo wnętrza oraz kowalstwo artystyczne. Regionalne Biuro Sprzedaży Cepelii w Katowicach zorganizowało kiermasz regionalnych pamiątek śląskich.

Wydz. Kult. WRN w Łodzi, muzea regionalne, Cepelia oraz Ministerstwo Kultury i Sztuki ogłosiły w woj. łódzkim, w maju, cztery konkursy. W regionie piotrkowskim — konkurs na sztukę ludową obejmujący ceramikę, tkactwo i kowalstwo, muzeum sieradzkie — na kowalstwo artystyczne, oraz w łódzkim — konkurs na rzeźbę ludową.

9 czerwca otwarto w warszawskiej Zachęcie największą z dotychczasowych wystaw prac Nikifora, na której zgromadzono blisko 300 akwarel i kredek, wypożyczonych z muzeów i kolekcji prywatnych. Komisarzem wystawy i autorem wstępu do katalogu był doc. dr Jerzy Zanoziński. Wydany z okazji wystawy bardzo obszerny katalog zawiera oprócz wstępu artykuł Andrzeja Banacha, spis eksponowanych prac, noty bibliograficzne oraz barwne i czarno-białe reprodukcje obrazków. Szkoda tylko, że reprodukcje barwne zostały b. źle wydrukowane, a katalog kosztuje aż 50 zł. Na wernisaż przywieziono z Krynicy Nikifora.

W czerwcu odbył się konkurs na malowanki w Zalipiu. Recenzję i omówienie konkursu zamieścimy w jednym z najbliższych numerów „Polskiej Sztuki Ludowej”.

Nikifor, Potrójny autoportret, wym. 70 X 60 cm., przed 1916 r.

*

21 czerwca otwarto w warszawskim KMPiK wystawę — panoramę „Za chlebem” Józefa Wiącka, polskiego górnik z Francji (patrz Pol. Szt. Lud. nr 4/1965). Panorama składa się z 45 obrazów pokazujących życie i trud polskiego górnik na emigracji. Komisarzem wystawy i autorem katalogu-składanki był mgr Aleksander Jackowski. Poprzednio wystawa była pokazywana w Katowicach i Wałbrzychu.

*

21 czerwca w Pałacu Młodzieży w Katowicach otwarto wystawę pn. „Moda w strojach regionalnych”, zorganizowaną przez Wyd. Kult. WRN w Katowicach, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu oraz BWA w Katowicach. Recenzję z wystawy zamieścimy w jednym z najbliższych numerów „Polskiej Sztuki Ludowej”.

*

W czerwcu Muzeum Mickiewicza w Warszawie zorganizowało wspólnie z miesięcznikiem „Kultura i Życie” wystawę pn. „Jarmark i pracownia”. Obok dzieł zawodowych malarzy pokazano makaty i obrazy „jarmarczne”, a ponadto interesujące prace malarza autodydakty Bronisława Surowiaka. Otwarcie wystawy połączone z dyskusją publiczną pod nazwą „Kicz a dzieło sztuki”, którą zagaił mgr

Aleksander Jackowski. Wydano katalog-składankę.

*

17 czerwca otwarto w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, z okazji VI Kongresu Związków Zawodowych, ogólnopolską wystawę plastyki amatorskiej. Na wystawie zgromadzono ponad 300 prac wyróżnionych na wystawach wojewódzkich, zorganizowanych w ramach festiwalu kulturalnego Związków Zawodowych.

*

W bieżącym kwartale Cepelia zorganizowała szereg wystaw i konkursów na pamiątki regionalne.

W Katowicach Cepelia i Klub Dziennikarzy Turystycznych zorganizowali w kwietniu wystawę pn. „Pamiętka śląska”. Na ekspozycji zgromadzono obok prac plastyków i rzemieślników również pamiątki wykonane przez twórców ludowych. Pokazano metaloplastykę, tkaniny, rzeźbę, miniatury sprzętów domowych, biżuterię ludową i formy piernikarskie. Cepelia otworzy szereg nowych kiosków z pamiątkami w miejscowościach wczasowych i turystycznych.

*

W spichrzach nad Brdą, w Bydgoszczy, czynna była w maju i czerwcu wystawa cepeliowska ukazująca funkcję sztuki ludowej w nowoczesnym wnętrzu mieszkalnym.

Na wystawie pokazano wyroby artystyczne i ludowe w poszczególnych kąciach regionalnych — Pałuki, Kaszuby, Kurpie, Podhale. Dużym zainteresowaniem cieszyły się ptaszki z Iłży oraz rzeźby Władysława Licy z Wdzydz Tucholskich.

*

W czerwcu w sierpeckim Domu Rzemieślnika otwarto wystawę twórczości ludowej tego regionu. Będzie to stała ekspozycja sztuki sierpeckiej, na której dominują rzeźby, gromadzone od kilku lat przez PDK.

*

W czerwcu, z okazji 700-lecia Skoczowa, została otwarta wystawa twórczości ludowej. Wśród prezentowanych eksponatów na uwagę zasługują rzeźby Pawła Jaworskiego z Brennej oraz koronki Anny Kułoczek z Istebnej.

*

W Lubaniach k/Włocławka otwarto w czerwcu wystawę pn. „Propozycje współczesnej sztuki religijnej w małych formach”. Obok prac plastyków bogato reprezentowana była sztuka ludowa. Kapliczki przydrożne, świątki i krzyże rozwieszono na drzewach wokół kościoła w Lubaniach. Niektóre z prac Wierchowskiego, Krajewskiego i Wierzbickiego będą stałą ozdobą lubańskiego kościoła.